

บทที่ 1

ความสำคัญของการแสวงหาข้อมูลข่าวสารกับแรงงานต่างถิ่น

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ หากเศรษฐกิจในประเทศมีการพัฒนาที่ดีย่อมส่งผลให้ประชาชนมีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในการพัฒนาเศรษฐกิจจำเป็นต้องพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ธุรกิจ การค้า การบริการ การสื่อสาร และการคมนาคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองของเศรษฐกิจในประเทศ

ในการพัฒนางานด้านอุตสาหกรรม และธุรกิจต่างๆ คนหรือแรงงานมีบทบาทและความสำคัญที่สุดที่จะทำให้กิจกรรมทางเศรษฐกิจเหล่านี้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ดังนั้นการพัฒนาส่งเสริมและดูแลคนหรือแรงงานให้มีคุณภาพมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง

ในเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านแรงงาน ปัญหาที่เราพบเห็นอยู่ในปัจจุบัน มีปัญหาใหญ่ๆ อยู่ 3 ประการใหญ่คือ ประการแรก การขาดแคลนแรงงานในระดับต่างๆ ประการที่สอง แรงงาน ต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ หรือในเมืองใหญ่ต่างๆ มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี กลายเป็นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคม แรงงานบางส่วนถูกเอารัดเอาเปรียบและไม่จ่ายค่าจ้างแรงงานหรือจัดสวัสดิการตามกฎหมายกำหนด ประการที่สาม เป็นปัญหาที่สถานประกอบการต่างๆ ต้องเผชิญอยู่คือ อัตราการลาเข้าออกงานที่สูงมาก โดยเฉพาะแรงงานระดับไร้ฝีมือ ซึ่งมักเป็นแรงงานต่างถิ่นจากชนบทที่เดินทางเข้ามาทำงานในเมือง อัตราเข้าออกที่สูงมากส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและค่าใช้จ่ายของการดำเนินธุรกิจ (สำนักงานจังหวัดชลบุรี ฝ่ายแผนและโครงการ, 2538)

ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับแรงงานต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานในเมือง เช่น ปัญหาเรื่องการปรับตัวการใช้ชีวิตในเมือง ค่าตอบแทน ความปลอดภัยและสวัสดิการในการทำงาน การพักอาศัย การมีครอบครัว การแต่งงาน การมีบุตร การเลี้ยงดู ฯลฯ สิ่งที่เกิดขึ้นย่อมไม่เป็นผลดีต่อตัวแรงงานหรือสังคมโดยรวม และปัญหาเกิดขึ้นมาจากการที่พวกเขาต้องเดินทางมาทำงานต่างถิ่น แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าไม่ว่าแรงงานเหล่านี้จะประสบปัญหาอย่างไร เรายังคงพบเห็นแรงงานต่างถิ่นเดินทางเข้ามาทำงานในเมืองอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยจำนวนมากได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและดึงดูดในคนในชนบทเดินทางเข้ามาทำงานในเมือง และผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น งานวิจัยของต้นสนีย์ ฉินโนม ในวิทยานิพนธ์เรื่องแรงจูงใจในการย้ายถิ่นมาเมืองพัทยา คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2529 หรืองานวิจัยของ สุกัญญา ทองทรง ในวิทยานิพนธ์เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความปรารถนาที่จะย้ายถิ่นเพื่อทำงานของ นักศึกษาวิทยาลัยครูปีสุดท้ายสังกัดสหวิทยาลัยอีสานใต้ปีการศึกษา 2530 มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ.2531 หรือการศึกษาของ สุกัญญา อาชีวิทย์ ในวิทยานิพนธ์เรื่องการย้ายถิ่นในเขตอุตสาหกรรมอำเภอศรีราชาจังหวัดชลบุรี คณะสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2534 งานวิจัยของ จารุ โรจธรรม ในวิทยานิพนธ์เรื่องการปรับตัวของคนชนบทที่ย้ายถิ่นเข้ามาทำงานในเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนบางบอน เขตบางขุนเทียนกรุงเทพมหานคร คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2537

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยต่างๆ ที่ปรากฏในเอกสารประกอบการสัมมนาเรื่อง "คนทิ้งบ้านวิกฤตการณ์ของสังคมไทย" ที่จัดโดยสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท เมื่อวันที่ 3-4 สิงหาคม 2538 เช่นงานวิจัยเรื่อง แรงงานอีสาน ภูมิหลังและเหตุปัจจัยในการทิ้งบ้าน ผลกระทบของคนทิ้งบ้าน คนทิ้งบ้านปัญหาและแนวทางแก้ไข ฯลฯ งานวิจัยข้างต้นจำนวนมากช่วยดอกหญ้าให้เห็นปัญหาของการย้ายถิ่นว่ามีความสำคัญและมีผลกระทบต่อสังคม และผลการศึกษาของงานวิจัยเหล่านี้ ได้ข้อสรุปของปัจจัยที่ผลักดันให้ย้ายถิ่นว่ามีมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยดึงดูดได้แก่ความต้องการที่จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ข้อมูลในระดับจุลภาคที่ได้จากสัมภาษณ์แรงงานต่างถิ่นที่รับเข้าทำงาน พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมาทำงานต่างถิ่นประกอบด้วย พ่อแม่หรือผู้ปกครองของคนงาน หรือตัวคนงานจะมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ความยากจน การว่างงานนอกฤดูทำนา หรือบางคนไม่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจมากนัก แต่อยากเข้ามาเที่ยวในเมือง มาหาประสบการณ์ เพราะได้รับทราบข้อมูลมาว่าทำงานในเมืองสบาย รายได้ดี มีความเจริญ ทันสมัย ประกอบกับคนในหมู่บ้านพากันมาทำงานในเมืองและเมื่อมาทำงานแล้ว ก็มีฐานะดีขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โทรทัศน์ให้ภาพในเมืองสวยๆงามๆ ทำให้เห็นว่า ชีวิตคนในเมืองสุขสบาย ทำงานไม่ลำบาก นอกจากนั้นคนที่มาทำงานในเมืองก็กลับมาชวนให้ไปทำงานด้วย โดยบอกว่าทำงานในเมืองดีกว่า สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่ผลักดันและดึงดูดให้คนงานเข้ามาทำงานในเมือง แต่อย่างไรก็ตามในอีกด้านหนึ่งก็อาจจะมีคนงานบางคนไม่ได้สนใจจะเข้ามาทำงาน แต่เข้ามาทำงานเพราะพ่อแม่ให้มา เนื่องจากพ่อแม่เชื่อว่าการเข้ามาทำงานจะสามารถแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจของ ครอบครัวได้ หรือเชื่อว่าการเข้ามาทำงานจะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของลูกดีขึ้น (ฝ่ายบุคคลบริษัท คิวริตี้ฟุตแวร์ จำกัด , สัมภาษณ์, พ.ศ.2538)

ข้อมูลในระดับจุลภาคที่ได้จากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นความสำคัญของข้อมูลข่าวสารกับการมาทำงานต่างถิ่น และพบว่าประเด็นเรื่องข้อมูลข่าวสารน่าสนใจยิ่งขึ้นเมื่อพิจารณาประกอบกับแบบแผนการเดินทางมาทำงานต่างถิ่นของแรงงานต่างถิ่นในจังหวัดชลบุรี ที่แรงงานต่างถิ่นจะเดินทางมาทำงานโดยการชักนำหรือชักจูงของเพื่อนหรือคนรู้จัก โดยคนพามาจะช่วยในการหางาน ให้บ้านพักอาศัย ให้ยืมเงิน ในช่วงระยะเวลาเริ่มต้นของการเข้ามาทำงาน เมื่อทำงานได้เงินแล้ว เงินเดือนออกจะส่งกลับบ้าน พร้อมกับส่งจดหมายแจ้งข่าวสารไปยังบ้าน เมื่อมีเทศกาลหรือช่วงที่บริษัทมีวันหยุดติดต่อกันหลายวัน คนงานเหล่านี้ก็จะกลับบ้าน โดยรวมกลุ่มกันกลับไป การกลับบ้านจะมีคนงานจำนวนหนึ่งหายไป และมีแรงงานจำนวนหนึ่งกลับมาทำงานโดยมีเพื่อน ๆ หรือคนรู้จักพามา จากแบบแผนข้างต้นจะทำให้เห็นวิธีการส่งข่าวหรือถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานระหว่างคนที่มาทำงาน และคนที่ยังไม่มาทำงานขณะอยู่ชนบท (ประธานชมรมบริหารบุคคลเครือสหพัฒน์, สัมภาษณ์, 2538)

จากความสำคัญของข้อมูลข่าวสารทำให้เกิดความสนใจว่า ข้อมูลข่าวสารที่แรงงานต่างถิ่นได้มานั้นเป็นข้อมูลด้านใด มีเนื้อหาอย่างไร รับรู้มาจากแหล่งข่าวใด เนื้อหาข่าวสารแต่ละประเภทก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำงานต่างถิ่นอย่างไร เนื้อหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการเป็นเรื่องใดบ้าง มีวิธีการแสวงหาอย่างไร และนำข้อมูลนั้นไปใช้ประกอบการตัดสินใจอย่างไร ประเด็นต่าง ๆ ที่ให้ความสนใจนี้ยังไม่มีผู้ใดศึกษาไว้ ซึ่งหากได้ทราบจะทำให้เราสามารถตรวจสอบได้ว่าข้อมูลข่าวสารที่แรงงานต่างถิ่นได้รับอยู่นั้นถูกต้องตรงตามความเป็นจริงหรือไม่ และเพียงพออย่างแท้จริงต่อการเดินทางมาทำงานต่างถิ่น หรือเพียงพอต่อการเตรียมความพร้อมในการเดินทางมาทำงานต่างถิ่นหรือไม่ จะทำให้สามารถกำหนดมาตรการและวิธีการที่เหมาะสมในเรื่องดังกล่าวต่อไป

การศึกษาเรื่องการแสวงหาข้อมูลข่าวสารมีความสำคัญ การเลือกพื้นที่ในการศึกษาก็นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะส่งผลให้งานวิจัยมีประโยชน์อย่างแท้จริง เนื่องจากหากเราสามารถเลือกแรงงานต่างถิ่นที่เป็นกลุ่มประชากรที่มีลักษณะเป็นตัวแทนของแรงงานต่างถิ่นจังหวัดอื่น ๆ ได้ จะทำให้สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง

การเลือกพื้นที่ศึกษาได้เลือกจังหวัดชลบุรี ด้วยเหตุผลสำคัญดังนี้

1. จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดในพื้นที่โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ของรัฐบาล ซึ่งผลของนโยบายดังกล่าวทำให้เป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมใหญ่ถึง 6 แห่ง มีจำนวนโรงงานสูงที่สุดในภาคตะวันออก โดยในปี 2535 มีโรงงานถึง 1,564 แห่ง หรือคิดเป็นร้อยละ 29.53 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในภาคตะวันออก และมีปริมาณความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยจะเห็นได้จากตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 : แสดงจำนวนโรงงาน แรงงาน และจำนวนเงินทุน ในจังหวัดชลบุรี
ปี 2531-2538

ปี	โรงงาน(แห่ง)	แรงงาน(คน)	เงินทุน(ล้านบาท)
2531	1,496	30,006	36,791.697
2532	1,249	34,774	40,408.156
2533	1,367	47,885	44,764.079
2534	1,291	59,439	58,127.329
2535	1,156	67,106	55,760.821
2536	1,323	71,108	94,547.703
2538	3,003	124,487	1,231,973.000

ที่มา : สถิติปี 2531-2536 จากข้อมูลสำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี

: สถิติปี 2538 จากข้อมูลสำนักงานสถิติการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดชลบุรี

แรงงานของจังหวัดชลบุรีในปี 2538 มีจำนวนเท่ากับ 124,487 คนแบ่งออกเป็นแรงงานชาย 60,547 คน หญิง 63,940 คน และสามารถแยกจำนวนตามประเภทธุรกิจ ได้ดังนี้

- ธุรกิจประเภทอุตสาหกรรม จำนวน 99,924 คน
- ธุรกิจประเภทพาณิชยกรรม, ร้านอาหาร จำนวน 15,554 คน
- ธุรกิจประเภทโรงแรม จำนวน 9,009 คน

2. แรงงานต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ของจังหวัดชลบุรีมาจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดชลบุรี, 2537)

3. สัดส่วนของแรงงานต่างถิ่นต่อแรงงานท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรี คาดว่าอยู่ในอัตราร้อยละ 70 ต่อร้อยละ 30 ของแรงงานทั้งหมด (เจ้าหน้าที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดชลบุรี, 2539)

4. แนวโน้มความต้องการแรงงานในภาคอุตสาหกรรมของจังหวัดชลบุรี จะมีเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งหากเป็นไปตามแผนหรือโครงการพัฒนาชายฝั่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่รัฐบาลวางไว้ ในอนาคตจังหวัดชลบุรี อาจมีแรงงานเพิ่มมากขึ้นถึง 300,000 คน (สุกัญญา อาชีวิทย์, 2534)

ในจำนวนนิคมอุตสาหกรรมต่าง ๆ ของจังหวัดชลบุรี นิคมอุตสาหกรรมศรีอโศกพัฒนา และนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบังเป็นนิคมอุตสาหกรรม ที่มีจำนวนโรงงานตั้งอยู่มากที่สุด และมีการใช้แรงงานมากกว่านิคมอุตสาหกรรมอื่น ๆ โดยนิคมทั้งสองมีลักษณะการใช้แรงงานดังนี้

นิคมอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์ ตั้งอยู่ในอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ถึง 72 แห่ง มีแรงงานประมาณ 200,000 คน เป็นแรงงานหญิงร้อยละ 80 เท่ากับ 16,000 คน แรงงานชายร้อยละ 20 เท่ากับ 4,000 คน โดยเป็นแรงงานท้องถิ่นร้อยละ 30 เท่ากับ 6,000 คน แรงงานต่างถิ่นร้อยละ 70 เท่ากับ 14,000 คน แรงงานที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ วุฒิการศึกษาระดับประถมศึกษา ลักษณะการทำงานเป็นงานในกระบวนการผลิต

นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ประมาณ 35 แห่ง มีแรงงานประมาณ 10,000 คน แรงงานเป็นหญิงร้อยละ 60 เท่ากับ 6,000 คน แรงงานชายร้อยละ 40 เท่ากับ 4,000 คน โดยเป็นแรงงานท้องถิ่นร้อยละ 40 เท่ากับ 4,000 คน และแรงงานต่างถิ่น ร้อยละ 60 เท่ากับ 6,000 คน แรงงานส่วนใหญ่ที่ใช้มีวุฒิการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ลักษณะการทำงานเป็นงานในกระบวนการผลิต (เจ้าหน้าที่จัดหางานจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 2537)

จากการสำรวจของสำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานของจังหวัดชลบุรี พบความต้องการแรงงานด้านการผลิตร้อยละ 60 แรงงานสาขาช่าง ร้อยละ 30 และแรงงานระดับบริหารและประจำสำนักงานร้อยละ 10 (สุกัญญา อาชีวะวิทย์, 2534)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมแสวงหาข้อมูลข่าวสาร เพื่อการมาทำงานต่างถิ่นของแรงงานต่างถิ่น
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ ที่มีผลต่อความปรารถนาในการมาทำงานต่างถิ่น
3. เพื่อศึกษาการสื่อสารระหว่างบุคคลที่มีผลต่อการตัดสินใจมาทำงานต่างถิ่น

3. ขอบเขตของการศึกษา

ในการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะแรงงานต่างถิ่นในจังหวัดชลบุรี มีอายุระหว่าง 15-50 ปี และต้องมีสถานภาพเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการในจังหวัดชลบุรี

4. นิยามศัพท์

- ผู้มาทำงานต่างถิ่น : คนงานที่มีอายุระหว่าง 15-50 ปี ที่ไม่มีภูมิลำเนาในจังหวัดชลบุรี และปัจจุบันเข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างของสถานประกอบการในจังหวัดชลบุรี
- ความปรารถนาในการมาทำงานต่างถิ่น : การที่แรงงานกลุ่มตัวอย่าง ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ และข้อมูลนั้นก่อให้เกิดแรงจูงใจที่ต้องการมาทำงานกรุงเทพฯ หรือในเมือง
- การแสวงหาข้อมูลข่าวสาร : การเข้าไปสอบถาม พูดคุย ค้นหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับการทำงานต่างถิ่น ที่ตนเองต้องการจากแหล่งข่าวสื่อบุคคล และแหล่งข่าวสื่อมวลชน
- แหล่งข่าวสื่อมวลชน : วิทย์ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์
- การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ : การที่กลุ่มตัวอย่าง ได้ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกรุงเทพฯ ทั้งจากสื่อบุคคล และสื่อมวลชน
- การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล : การที่กลุ่มตัวอย่าง ได้ทราบข้อมูล เกี่ยวกับกรุงเทพฯ หรือการมาทำงานในเมือง หรือการมาทำงานต่างถิ่น ด้วยวิธีการได้ยิน ได้ฟังจากสื่อบุคคลโดยตรง หรือได้ยินได้ฟังผ่านสื่อบุคคลอื่นมาอีกครั้งหนึ่ง รวมถึงการได้พบเห็นโดยตรงจากประสบการณ์ของตัวเอง

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อได้ทราบความต้องการด้านข้อมูลและความช่วยเหลือที่แรงงานต่างถิ่นต้องการได้รับในการตัดสินใจมาทำงานต่างถิ่น
2. เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนดนโยบาย แผนงาน วิธีการ ในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงาน หรือใช้เพื่อป้องกันอันตรายหรือการถูกเอารัดเอาเปรียบที่อาจเกิดขึ้นในเรื่องที่เกี่ยวกับการมาทำงานต่างถิ่น
3. เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพของแหล่งข่าวที่ให้ข้อมูลกับแรงงานต่างถิ่น
4. เพื่อเป็นข้อมูลในการนำเสนอให้สื่อมวลชนได้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น และทราบถึงความต้องการข้อมูลข่าวสารของแรงงานต่างถิ่นจากแหล่งสื่อมวลชน
5. เพื่อเป็นแนวทางหรือแนวคิดในการศึกษาและทำความเข้าใจกับปัญหาที่มีลักษณะใกล้เคียงหรือสืบเนื่องกับการมาทำงานต่างถิ่น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย